संग्रामं चारभेद्यदा। तदा सिध्यति तत् दुर्गं न करोतीह विस्मितम्। कोटस्थैस्तु गतोयोद्धा शस्त्रहस्तो महाबलः। शस्त्रं त्यक्त्वा ब्रवीत्येवं धर्ममार्गं ददस्व मे। निर्गमेषु च क्षेत्रेषु संग्रामं यदि चारभेत्। नैव सिध्यति तद्दुर्गं कोटस्थस्य जयावहः। बाह्यनाड्यां स्थिता ये च ग्रहाः पापान्विता यदा। मध्ये शुभान्विता ये च तत्र भङ्गो न जायते। गडाधीशाः स्मृताः सौम्या वेष्टाधीशाश्च पापकाः। क्षेत्रयुग्मे स्थिता ये च ज्ञातव्याश्च प्रयत्नतः। गडाधीशो भवेच्चन्द्रो वेष्टाधीशश्च भास्करः। चन्द्रसूर्यविभागेन ज्ञातव्यं च बलाबलम्। अंशाधीशोभवेच्चन्द्रस्ताराधीशोहि भास्करः। चन्द्रसूर्यगतिं ज्ञात्वा पश्चाद्वेधं तु कारयेत्। वेष्टाधीशो भवेन्मध्ये गडाधीशो हि बाह्यगः। स्वयं दुर्गं प्रयच्छन्ति वेष्टकस्य गडाधिपाः। चापकुन्तगदायाशखड्गहस्तैर्महाभटैः। अभङ्गयोर्द्वयो राज्ञोः सेन्यावर्त्तो हि जायते। वाहिन्यो रक्तवाहिन्यो दुस्तराः प्रेतसङ्कुलाः। यासाम्रक्पङ्कलिप्ताङ्गा अन्त्रमालावगुण्ठिताः। गृध्रकाकशिवाग्रेनशाकिनीप्रेतराक्षसाः। वेतालखेचरा भूताः पिशाचाः खेक्रयाहताः। दैवशस्त्रं महाघोरं तत्काले जायते ध्रुवम्। न कश्चिद्विजयी युद्धे द्वयं याति यमालयम्। समसंख्याः शुभाः क्रूराः बहिर्मध्ये यदा स्थिताः। तदा सन्धिं विजानीयात् सैन्ययोरुभयोरपि। क्रूरैर्भङ्गोजयः सौम्यैर्मिश्रैर्मिश्रं फलं मतम्। विचार्य्य युद्धं कर्त्तव्यं कोटचक्रे स्वरोदये। प्रवेशधिष्ण्यगे चन्द्रे जीवपक्षर्क्षसंस्थिते। निशि कविरणं दुर्गे कर्त्तव्यं बाह्यसैन्यकैः। निर्गमर्क्षस्थिते चन्द्रे दुर्गाभ्यन्तरगैर्नृपैः। कर्त्तव्यं कवियुद्धं तु रात्रौ सुप्ते वहिर्ज्जने। प्रवेशनिर्गमायुक्तौ सैन्ययोरुभयोर्निशि। कवौ कोटे जयोयुद्धे विपरीते पराजयः। क्रूरोवक्री प्रवेशर्क्षे पुरमध्यगतो यदा। तदा कोटविनाशाय कोटस्थो बाह्यभूपतेः। प्रवेशे बाह्यगैर्वक्रैः क्रूरैः स्वसैन्यविग्रहः। दुर्भिक्षं मृत्युभङ्गश्च बहिःसैन्यस्य जायते। निर्गमर्क्षे बहिःस्थे च क्रूरोवक्रं करोति चेत्। प्राकारस्य भवेद्भङ्गः प्राकारस्थे पुरस्य च। पुरभे निर्गमे वक्राः कथञ्चित् क्रूरखेचराः। दुर्गं रुद्ध्वा तदा काले दुःगस्थः प्रपलायते। यथा क्रूरैस्तथा सौम्यैः फलं ग्राह्यं विपर्य्यये। मिश्रैर्मिश्रं विजानीयात् कोटचक्रे न संशयः। उच्चग्रहैः समायोगो न चास्वैर्न बलोज्झितैः। न भास्करकरोच्छिन्नैर्न खेचरपराजितैः। दुर्गसैन्यं तथा तुङ्गे प्राकारे मध्यभागतः। नीचस्थ वेष्टक सैन्य ज्ञातव्य स्वरवेदिभिः। कोटं कोटाधिपौ नीचौ निम्नौ भौमभास्करौ। समस्थौ च पुरं सर्वं सुसमस्थौ निष्फलौ च तौ। प्राकारवेष्टकान् घ्नन्तावुच्चस्थौ राहुसूर्य्यजौ। प्राकारस्थौ बहिःसैन्यं नीचस्थौ निःफलौ चतौ। समदृष्ट्या गुरुचन्द्रौ पश्यतः सर्वतः सदा। तिर्य्यकस्थानं बुधशुक्रौ फलदौ नात्र संशयः। ऊर्द्ध्वदृष्टिग्रहैः कुर्यात् दङ्गुलीयन्त्रवाहनम्। समे च साधयेत् खण्डिरन्ध्रपातमधोमुखे। दुर्गमध्यस्थिते सूर्य्ये जलशोषः प्रजायते। चन्द्रे भङ्गः, कुजे दाहो, बुधे बुद्धिबलानराः। वाक्पतौ दुर्गमध्यस्थे सुभिक्षं प्रचुरं जलम्। चलचित्तानराः शुक्रे, मृत्युरोगो शनैश्चरे। दुर्गमध्ये स्थिते राहौ भेदोभङ्गो महद्भयम्। केतौ मध्यगते तत्र विघ्नदानं गडाधिपे। इत्युक्तं फलं मध्ये एवं बाह्यस्थितैर्ग्रहैः। उपग्रह समायोगादयं प्राचसंगयः। अकारादिस्वराः पञ्च पूर्वाद्याशाचतुष्टये। मध्ये ऽन्त्यं सव्यमालिख्य अन्तस्थाने च खण्डिका। दुर्गनाम्नः स्वरोयस्य बालो वास्तमितोऽपि वा। तद्दिने प्रारभेद्युद्धं दुर्गं सिद्धति नान्यथा। वज्रागलविधानं च कर्त्तव्यं दुर्गरक्षणे। भङ्गने यमराजाख्यं यदुक्तं चादिजामले। शुक्रोबुधोगुरुर्मन्दो राहुर्मन्दः सितोबुधः। चन्द्रः सूर्य्यः शनिः सौम्यो वैशाखात् कोटपालकाः"।

२९ गजचक्रम्—"अथातः सं प्रवक्ष्यामि चक्रं" मातङ्गनामकम्। येन विज्ञातमात्रेण यात्रायुद्धे जयोभवेत्। गजाकारं लिखेच्चक्रं सर्व्वावयवसंयुतम्। अष्टाविंशति भान्यत्र देयानि सृष्टिमार्गतः। मुखे गुण्डाग्र नेत्रे च कर्णे शीर्षाङ्घ्रिपुच्छके। द्विकं द्विकञ्च दातव्यं पृष्ठोदरे चतुश्चतुः। द्विरदनामभान्यादौ वदनाङ्गण्यते बुधैः। यत्र धिष्ण्ये स्थितः सौरिस्तेयं तत्र शुभाशुभम्। मुखगुण्डाग्रनेत्रे च सौरिभं मस्तकोदरे। युद्धकाले भनेदस्य जयस्तस्य न संशयः। पादे पृष्ठे च पुच्छे च कर्णसंस्थे शनैश्चरे। मृत्युभङ्गो रणे तस्य ऐरावतसमोयदि। एतेषां दुष्टभानाञ्च यत्काले संस्थितः शनिः। तत्काले पट्टबन्धश्च वर्जनीयः प्रयत्नतः। पृथिव्या भूषणं मेरुः शर्व्वर्य्या भूषणं शशी। नराणां भूषणं विद्या सैन्यानां भूषणं गजः। शरत्रोमरचक्राद्यैर्गजस्तन्वहतानराः।